

HANNA-RIIKKA KUISMA KORVAUSHOITO

LIKE

Hanna-Riikka Kuismalta on aiemmin ilmestynyt seuraavat teokset
Like Kustannuksen julkaisemana:

Syylinen (2021)
Kerrostalo (2019)
Viides vuodenaika (2016)
Valkoinen valo (2013)
Sydänvarjo (2011)
Elinkautinen (2005)

Taiteen keskustoimikunta ja SKR Satakunnan rahasto ovat
tukeeet tämän romaanin kirjoittamista.

© Hanna-Riikka Kuisma & Like Kustannus / Kustannusosakeyhtiö Otava 2024

LIKE

Like Kustannus
Helsinki
www.like.fi

ISBN 978-951-1-46702-1

OTAVA
KIRJAPAINO
Keuruu 2024

Samille, kiitos

Tämä romaani on omistettu kaikille huumeriippuvuuden selättäneille ja addiktion kanssa kamppaileville, myös taistelussa menehtyneille ja heidän läheisilleen. Etenkin eräälle veteraanille, joka jaksoi vastailta kysymyksiini ja taustoittaa asioita vaikeita aikoja läpikäyden.

Vaikka teksti on kokemusasiantuntijan tarkistama, ovat kaikki mahdolliset virheet omiani. Ilmiön todenperäisyydestä huolimatta tarina henkilöineen on fiktiota ja kaikki yhtäläisyydet todellisiin ihmisiin tai tapahtumiin ovat silkkaa sattumaa.

*”Kukaan ei päättä ryhtyä narkomaaniksi. Jonain
aamuna sitä vain herää vieroitusoireisiin ja
huomaa olevansa narkomaani.”*

– WILLIAM S. BURROUGHS,
SUOM. JAAKKO YLI-JUONIKAS

*”I’ve seen the needle and the damage done
A little part of it in everyone
But every junkie’s like a settin’ sun”*

– NEIL YOUNG

Hän ei koskaan olisi arvannut päiviensä päättyvän näin. Kaatues-
saan hän ehtii ajatella, että on ihan liian vanha kuolemaan nuorena, mutta toisaalta liian nuori menehtymään nyt.

Vanhassa elämässä noutajan viikate ehti raapaista hänen ihoaan vähintään yhdeksän elämän edestä. Ohimolle on painettu pistooli, kaulalle veitsi ja kasvojen luut on hakattu sisään useamman kerran. Hän on kaatuillut ja telonut itseään, havahtunut hereille viime hetkellä rykimään oksennusta henkitorvestaan, kokenut sen tunteen, kun annos on jo lyöty suoneen ja tajunnut, että nyt meni yli, ei voi mitään. Hän on maannut tajuttomana horroksessa ja tärisnyt horkassa, välttänyt vaivoin kuolonkolarit kaa-
hatessaan autolla karmeassa kunnossa, kulkenut kylillä ladattu käsiase povitaskussa ja katkaistu haulikko hihassa.

Kun hänen päänsä kolahtaa lattiaan, hän muistaa asunnottomuuden. Miten kiersi vetokämpästä vetokämpppään ja sohvalta sohvalle. Nukkui vieraissa rappukäytävissä tai pankkien maksuautomaateissa. Sammui pakkaseen ja heräsi tuurilla. Ei hän halua kuolla. Ei enää. Ei vielä. Ei kaiken tapahtuneen jälkeen. Hän on taistellut tiensä liian monta kertaa vieroitusoireiden halki, kerran tutkintavankeudessa. On onnekkaiden sattumien summa, ettei hän ole tapanut ketään, että häntä ei tapettu. Jokainen hengenveto huokaa kiitosta, tässäkin tilanteessa.

Tuntuu niin typerältä lyyhistyä nyt. Yhden pienen palikan irrottaminen voi murskata koko vaivoin rakennetun tornitalon. Hän on välttänyt HIV:n, selättänyt C-hepatiitin, vakavan masen-

nuksen ja helvetin vaikean päihdeongelman. Hän on ollut korvaushoidossa parikymmentä vuotta paria taukoa lukuun ottamatta. Raittiinakin, jos unohdetaan muutama sivupolku, joita tuskin edes erottaa kartasta. Hän on ollut viime aikoina vihdoin sinut menneisyytensä kanssa, elänyt kunnollisesti. Silti hän makaa lattialla toimintakyvyttömänä. *Tässkö tämä oli?*

OSA I

1

Hän säpsähtää hereille paria minuuttia ennen kännykän hälytystä. Vastavaihdetut lakanat tuntuvat mukavilta, vaikka olo on vähän nihkeä, kuten aina heti heräämisen jälkeen. Valo siivilöityy huoneeseen verhojen lävitse. Värisävystä tulee häiritsevästi mieleen aika, jolloin sinisillä valoilla yritettiin estää piikitämistä julkisissa vessoissa.

Hän kääntyy halatakseen, mutta hapuilee tyhjää vierellään. Tyynyssä tuntuu vielä vaimon tuoksu. Hän on jo huutamassa, että vaihdettaisiinko eriväriset verhot, kunnes muistaa. Vaimo on lähtenyt työmatkalle. Hän huokaisee ja nousee sängystä, mutta ei avaa verhoja. Vanhoista ajoista jäänyt tapa. Yhdentekevää mikä vuodenaika, mutta valo tuntuu tunkeilijalta. Se paljastaa asioita, joiden on syytäkin jäädä pimentoon. Mielessä käy amerikkalainen dokumentti, jossa gangsteri nauraa keskiluokkaisille valkoisille, jotka ostavat asuntonsa täyteen kallista tavaraa ja pitävät verhoja auki ja valoja päällä vuorokauden ympäri, kuin näyteikkunoina murtovarkailla. Täällä on aika vähän arvoesineitä, mutta häikäisevä aurinko on muista syistä kutsumaton vieras.

Hän muistaa varhaislapsuudesta kirkkaan päivänvalon ja ilmassa lennelleet tomuhiukkaset, jotka hän kuvitteli tähtipölyksi. Äiti veti aina heti herättyään kaikki verhot auki ja sulki ne vasta myöhään illalla. Isä piruili sanomalla, että jätä nyt ne yöksikin auki, että kaikki näkee, miten paljon syntiä me harrastetaan. Hän tiesi jo aika pienenä, mitä isä tarkoitti. Hän löysi kuusivuotiaana lehtiroskiksesta kasan pornolehtiä ja sai vihiä, miten sisko oli

tehty. Hän varmisti asian kirjastosta lasten tietokirjasta, mutta piti sen pitkään omana tietonaan. Kirjastokäynneistä kannatti nimittäin jo silloin vaieta tiettyjen kaverien seurassa. Osa pikku-pojista oli opetettu isiensä toimesta sanomaan, että lukeminen oli homojen hommaa.

Auringonvalon lisäksi äidistä tulee mieleen iskelmämusiikki. Miten se soitti LP-levyjä ja tanssi ja lauloi musiikin tahdissa, he tanssivat. Äidin kanssa kahdestaan kaikki tuntui hauskalta, kun ei ollut vielä siskoa jakamassa huomiota ja kun isä oli töissä. Isän eleitä ja ilmeitä piti harjoitella lukemaan kuin ilmapuntarin, lämpömittarin ja tuuliviirin yhdistelmää. Hän tunnisti jo varhain, milloin hissi pysähtyi heidän kerrokseensa ja mitkä olivat juuri isän askeleet. Kun avain tapaili rahisten oven lukkoa, tunnelma muuttui salamannopeasti. Äiti nappasi levyn pois soittimesta ja hän säntäsi huoneeseensa. Liisi oppi saman, heti kun nyt mitään tajusi. Isä vietti illat alakerran kuppilassa. Asiakkaat tiesivät soittaa sinne, jos tuli tarve. He katsoivat siskon kanssa Ritari Ässä tai Bergeracia ja äiti teki lämpimiä voileipiä. Kaikki meni hyvin, jos isä ei tullut liian aikaisin kotiin ja tehnyt jotakin outoa, kuten ottanut niskavilloista kiinni ja työntänyt hänen tai äidin naamaa pelille, joka oli täynnä höyryävän kuumia makkara- ja juustoleipiä.

Hän katsoo itseään eteisen kokovartalopeilistä, vaikka päällä on pelkät bokserit. Pullistamatta olemattomia lihaksiaan ja vetämättä vatsaa sisään. Kotona hän jo pystyy siihen, ainakin hämärässä. Uimarannalla se olisi liian brutaalia. Olkapäiden ja yläselän iho näyttää vanhojen paiseiden jäljiltä perunapelloilta, monenlaiset arvet ja epämääräisissä tiloissa hakatut haalistuneet tatuoinnit huutavat tuntemattomien huomiota. Punapigmenttisen kalpea nahka, pitkät tikku-ukon raajat ja selkärangan vinoumien vääntämä torsokaan eivät anna imarteleivinta vaikutelmaa. Hän kuitenkin pakottaa itsensä tekemään tämän nykyään joka aamu.

Lääkepäivänä rituaali on erityisen tärkeä, koska vaikka hoidossa vieroitusoireet ovat kevytversio oikeista, kroppa tuntuu silti vielä vastenmielisemmältä kuin yleensä. Kitkuisina päivinä myös inho vettä kohtaan on väkevä. Ihon uloin kerros sulaa suihkussa ja vesi läiskyy aristavaan lihaan kuin tiskialtaan pohjassa lilluva nuljuinen lieju. Tänä aamunakin alushousujen vaihtaminen ja deodorantti saavat riittää.

Hän sytyttää eteiseen valot ja tarkastelee edellisiä Buvidalin pistoskohtia vatsassaan. Miten ne ovat parantuneet eri tahdissa. Eräänlaista ihon päiväkirjaa sekin, siinä missä vanhat taisteluarvet. Sillä erolla, että kaikki on valvottua, Suomen lain mukaista ja hyväksi itselle tuhon sijasta. On vaimon ruokien ansiota, että hänellä on vähän mahaa, johon injektio saa tuikatua. Hän suoristaa ruotonsa väkisin niin ryhdikkääksi kuin saa ja hymyilee tekohymyä, jotta on valmis kohtaamaan maailman. Ei tosin ilman aurinkolaseja.

Hän vetää college-housut jalkaansa, mutta miettii hetken t-paitaa. Se, minkä bändipaidan pukee aamulla, vaikuttaa koko päivään. Joy Divisionin Unknown Pleasures houkuttaa, koska hän menee lääkkeelle muutaman päivän myöhemmin kuin yleensä. Nenä ja silmät vuotavat vähän, mikään ei huvita, vatsassa kiertää. Katse osuu häivähdykseen pinkkiä. Kuva lentävästä siasta on piristänyt paljon kehnompiakin päiviä kuin tämä. Hän vetäisee hyllystä päälleen modernin version Pink Floydin Animals-paidasta vuodelta 1977. Hän kellui koko In the Flesh -kiertueen ajan äitinsä vatsassa.

Hän sanoo aina, että syntyi vuonna Star Wars ja pitää edelleen merkityksellisenä sitä, että otti ensimmäiset henkäyksensä Iggy Popin Lust for Lifen äänitysten ja Elviksen kuoleman välisenä aikana. Kerran, kun hän oli valvonut liian monta vuorokautta ja lukenut liikaa Tiibetiläistä kuolleiden kirjaa, hän sai päähänsä, että

Elvis oli valinnut bardossa harhailun jälkeen juuri hänen ruumiinsa reinkarnoituakseen. Hän tuijotti pitkään kuvaa sumusilmäisestä Elviksestä kättelemässä Nixonia ja ajatteli lapsi-Elvistä varastelemassa äitinsä laihdutuslääkkeitä. Kun hän alkoi selittää teoriaansa, kaveri palautti hänet pikaisesti maan pinnalle sanomalla, että Elvis oli yliarvostettu mulkku, joka varasti juttunsa mustilta. Toinen säesti, että niin no, olihan se myös aivan törkeä nisti.

Kauan sitten baarireissulla hän oli juuri ehtinyt kipata sisuksiinsa tarjottimellisen valkovenäläisiä, kun lauma fiftareita putkahti viereiseen pöytään. Hän kysyi kovaäänisesti, että ketkä kaksi henkilöä ovat olleet historian suurimpia pirinistejä? Kaveri ja sen muija sähisivät, että pidä nyt vittu turpasi kiinni. Sen sijaan hän nousi, huojahti nojaamaan tuuttitukkien pöytää vasten ja kysyi heiltä, että mitä yhteistä on Elviksellä ja Hitlerillä? Tyypit eivät jääneet kuuntelemaan luentoja nopeiden, hitaiden ja hormonien piikittämisen aiheuttamasta sekasotkusta ihmisen mielessä ja kehossa, saati etelävaltioiden lipun symboliikasta. Portsarien heittäessä hänet niska-perseotteella katukivetykselle hänellä oli jo konfедераation lipun väriseksi muodostuvia ruhjeita kropassaan, mustaksi lyöty silmä ja haljennut huuli.

Hänelle ei todellakaan sovi alkoholi. Etenkään, jos on purkillinen kolmiolääkkeitä alla. Ei kenellekään sovi. Olipa sitten Elvis tai tavallinen kaduntallaaja.

Hän vaihtaa collegehousut sittenkin farkkuihin. Hän on ollut aina pukeutumisestaan tarkka kulloisetkin olosuhteet huomioiden, mutta pitkittynyt pandemia eristyksineen aiheutti sen, että hän alkoi käydä asioilla ensimmäistä kertaa aikuisiällä verkkarit jalassa. Se tapa on hyvä lopettaa viimeistään eilen. Karmii, että versioita hänen nuoruutensa vaatteista on näkynyt katu-kuvassa yli kolmenkymmenen vuoden tauon jälkeen. Nuorem-

mat tai stadilaisemmat puhuvat myllyverkkareista, mutta hänen teini-iässään lähion kovimmat tappelijat käyttivät kolmiraitaisten sijasta löysiä, värikkäin semietnokuosein kuvioituja salihousuja. Hän oli kävellä päin lyhtypylvästä, kun näki jollakin nuorella sellaiset muutama vuosi sitten. Kelasi, että pian pamahtaa hyppy-potku päähän. Jätkät potkivat aikoinaan todella korkealle. Jopa lihavin ja lyhyin kundi sai buutsinsa osumaan alaoven yläriipaan, kireät levikset jalassa. Hän myös, ja se on ainoa urheilusuoritus, josta hän on ylpeä.

Hän ei jaksa keittää kahvia, koska ei pysty juomaan sitä enää montaa kuppia ilman sydämentykytyksiä. Nuorena meni aamuisin helposti pari pannullista. Keski-ikä on huvittavaa. Hän laittaa vedenkeittimen päälle pikakahvia varten ja menee parvekkeelle tupakalle. Kiitos vaimon hän ei polta sisällä. Kun asui yksin, poltti aina. Eikä ole kyse mallioppimisesta, koska jopa hänen äitinsä ja isänsä polttivat parvekkeella. Tai vähintään liesituulettimen ääressä. Hän ehti syntyä juuri ennen alkeellisintakaan tupakkalakia. Aikana, jolloin poltettiin joka paikassa, paitsi heillä. Ja se johtui hänen allergioistaan. Hän imee röökiiä ja tuntee niskassaan kuumotusta muistaessaan, että hänen sodassa haavoittunut isoisänsä lopetti vuosikymmenten tupakanpolton, kun hän syntyi astmaattisten oireidensa kanssa. Hän kuuli vasta aikuisena, että vaari oli saanut säännöllisesti migreenikohtauksia ja hoitanut niitä vetämällä ketjussa kessua ja kaatamalla kurkkuunsa Hota-pulveria suoraan pussista. Ja silti lopettanut polttamisen hänen takiaan, vaikka he eivät edes käyneet siellä niin usein. Kiitoksena kaikesta hän alkoi itse tupakoida 11-vuotiaana ja oli täysi nikotini 13-vuotiaana, kun vaari putosi äkkikuolemaan kesken pihatoiden. Mies lähti kirjaimellisesti saappaat jalassa.

Kurkkua alkaa kuristaa, ehkä se on psykosomaattista. Tuntuu kuin ei saisi puhallettua ulos kunnolla. Allergialääkkeet ovat

lopussa ja astmapiippu tyhjä. Nuorena järkytti, kun jotkut vanhukset kröihivät sisälmyksiään pihalle jokaisen röökien yhteydessä. Hän yskii ja tajuaa, että on pian itse se vanhus. Eikä vähiten siksi, että on polttanut kahden edestä, kun päälle lasketaan kannabis, jossa oli aikoinaan joukossa ties mitä. Sen lussuttamiseen hän kyllästyi ajat sitten, mutta jäi taannoin tupakkaan kiinni taas parin vuoden tauon jälkeen. Huonona hetkenä tutulta pummatun savukkeen piti olla ainoa, mutta tässä sitä taas ollaan kuukausia myöhemmin. Joka kerta sama juttu.

Hän tarkistaa OmaKannan, ja astmapiipun resepti on lopussa. Vanhasta saattaisi irrota vielä muutama henkäys. Kun hän käy läpi laatikoita ja kaappeja, tulee mieleen kaikki ne lukemattomat tunnit, jotka hän on viettänyt elämästään paniikissa pulveripussukoita tai pillereitä etsien. Ajatuskin turhauttaa. Hän silmäilee kirjahyllyjä, jos olisi laskenut inhalaattorin johonkin rakoon. Hyllyjä on olohuoneen pisimmällä seinällä kattoon asti. Kyllä vaimokin lukee, mutta neljä viidesosaa kirjoista on hänen. Raha-asiat ovat muuten päin persettä, mutta hän on pystynyt vuosien kuluessa hankkimaan takaisin kaikki menettämänsä kirjat ja paljon enemmän.

Hän päättää vilkaista vielä ison lipaston alimmasta laatikosta, joka on osin jumiutunut, ja repäisee sen väkisin auki. Hän penkoo sekalaista sisältöä pikaisesti läpi, mutta kavahtaa ja pysähtyy törmätessään koulukuvaan, jossa pellavapäinen tyttö hymyilee kuin keijukainen. Hän sulkee silmänsä pieneksi hetkeksi, kuvan hehku polttaa silti verkkokalvoja. Ja vaikka hän sysää kuvan syrjään kuin myrkyllisen jätteen, jää rintaan puristava tunne ja sisimpään kylmä värinä. Hän on jo paiskaamassa laatikkoa kiinni, kun huomaa kauan kateissa viruneen vanhan mustakantisen vihkonsa, ja kaikki muu unohtuu. Hän keräsi siihen joskus hajanaisia lauseita vuosien varrelta. Jos nuorena oli järkevää olla mainostamatta lukemisharrastustaan, täytyi kirjoittaminen pitää vielä tarkem-

min salassa. On mahdotonta edes kuvitella sitä vittuilun määrää, jos olisi avoimesti kertonut kirjoittavansa *päiväkirjaa*. ”Kai sulla on pieni lukko siinä ja poninkuva kannessa”, olisi joku heittänyt heti pikkurilliaan heilutellen. Seurauksena tunti turpaan ja ikui-
nen homon maine.

Homous oli hänen nuoruudessaan seksuaalisen suuntautumisen sijasta määritelmä kaikille kummallisille, feminiinisille, kilteille tai väärällä tavalla ulkonäöstään kiinnostuneille pojille, jotka eivät mahtuneet tietynlaiseen miehen malliin. Eihän siihen kukaan mahtunut, mutta väkivallan uhan edessä oli teeskenneltävä mukana. Homon vastakohta oli teollisuuskaupunkien valkoinen äijä, joka piti kavერიensa ja oman kunniansa puolta, tarvittaessa nyrkkejä käyttäen. Merkkivaatteet olivat tiettyyn rajaan saakka sallittuja, koska raha oli asiallista, mutta hienostelua ei hyväksytty. Hiukset saivat jo heidän ikäluokassaan olla pitkät, koska heavy oli kunnollista. Korviskaan ei ollut homoa, kunhan se oli vasemmassa korvassa. Siitä oltiin aikoinaan tarkkoja. Toïssä ei tarvinnut käydä, kunhan hommasi rahaa jostakin, koska tärkein sääntö vasikointikiellon lisäksi oli, että velat maksetaan aina. Hän naurahtaa ääneen muistellessaan, miten moni alamaailman laeista voughottanut unohti ne itse, koska elää nykyään ilman polvilumpiota, sormeaa tai ulkomailla, jos elää. Sama päti siihen, että sotaveteraaneja kunnioitettiin kyynel silmänurkassa, mutta joka toinen sluibaili itselleen paperit, joiden vuoksi ei tarvinnut käydä edes sivaria.

On jälkikäteen ajateltuna ironista, että hehän olivat 1990-luvun alkupuolella äärimmäistä vähemmistöä, marginaalin marginaalissa. Viihdekäyttö-sanankseksimiseenkin oli vielä aikaa. Jos poltti muutaman kerran pilveä, *käytti huumeita*. Lähiön kiljulla ja viinalla elävät perusjuntit sekä vihasivat että pelkäsivät heitä, silloin kun eivät käyneet itse salaa ostamassa hasista tai pillereitä. Ei

se silti ollut ahtaiden sukupuolinormien tai nykyfeministien toittaman toksisen maskuliinisuuden vika, mitä hänelle tapahtui. Hän nyt vaan halusi teini-ikäisenä mieluummin norkoilla pyöräkellarissa polttamassa pilveä tai syövyttämässä nenänsä limakalvoja kotibileiden vessassa kuin istua yksin kotona lukemassa tai kirjoittamassa. Niin ärsyttävää kuin se on myöntää kaiken jälkeen, hän välitti kavereistaan ja rakasti päänsä sekoittamista enemmän kuin mitään muuta. Silloin se oli ehkä vielä valinta. Ehkä.

Myöhemmin taas oli aikoja, jolloin kirjoittaminen olisi ollut hengenvaarallista. Hän ajautui tilanteisiin, joissa sammutettiin puhelimista virta ja ne kerättiin pois. Olisi ollut itsetuhoista raapustella ruutuvihkoon juttuja vainoharhaiseksi itsensä valvoneiden, asearsenaalilla varustautuneiden tyyppien seurassa. Kouluajat olivat jo silloin takanapäin, joten ei olisi ollut mitään tekosyytä. Niinpä hän kirjoitti itseltäänkin salaa raapaleita ja ohikiittäviä ajatuksia veikkauskuponkeihin, kuittien selkäpuolille, Kelan kirjekuoriin, väsäysalustoihin tai auki taiteltuihin tupakkaskeihin, mihin tahansa. Hän avaa vihkon satunnaisesta kohdasta. *Ei tämä ole tarina porttiteoriasta, vaan siitä että olin väärässä paikassa väärään aikaan väärien ihmisten kanssa. Sen lisäksi olin altis, perso ja sekoitin kovuuden ja heikkouden keskenään.*

Totta joka sana, hän nyökkää ja laittaa vihkon reppuunsa, koska tänään on tiedossa odottelua. Hän selaa mitä tahansa mieluummin kuin kännykkää. Vaikka tarkkailee muita odottajia, jotka narkkaavat somea pupillit lautasina. Hän ei edes muista, milloin lääke ja keskusteluaika viimeksi sattuivat samalle päivälle. Alkuaikoina se tietysti meni aina niin, kun klinikalla joutui ravaamaan joka päivä. Labralaputkin annettiin käteen paperisina. Se tästä vielä puuttuisi, jos pamahtaisi seulaviesti luuriin, hän miettii kulauttaessaan vedellä vitamiinit alas.

Tosin seulojen tuloksia ei tarvitse enää jännittää, koska hän

ei ole vuosiin käyttänyt laillisten lääkkeidensä lisäksi mitään. Vähäinenkin oheiskäyttö jäi pois pian edellisen kriisin jälkeen. Etenkin, koska vaimo ei jättänyt, vaikka hän ajoi taas kerran täysillä päin seinää. Hengissä olevien tuttujen kohtalotkin taltuttavat mielihaluja. Osa kulkee nuorten, naurettavasti pukeutuneiden testojätkien talutusnuorassa saadakseen päivittäiset tööttinsä. Keski-ikäistä, tutisevaa nistiukkoa kohdellaan kadulla pohjasakana. Se on nuorten miesten maailma. Jos ei viimeistään kolmekymppisenä ole noussut hierarkiassa, on loppu silkkaa alamäkeä. Viittäkymmentä käyvät joutuvat nöyristelemään kaksikymppisten edessä. Se ei ole oikein. Eikä hän välttele tai halveksi yhtäkään vanhaa kaveria siksi, että ne retkottavat pohjalla. Vaan sen vuoksi, että on omien päätösten ohella myös kyse sattumasta ja tuurista, ettei hän tänään ole telkkari kainalossa säätämässä itselleen pulveripussin kulmaa tai säälisäkkiä.

Hän sulkee oven perässään ja vastustaa kiusausta varmistaa yhtä useampaa kertaa, menikö se lukkoon. Hänen päänsä sirkus ei tarvitse yhtään lisähäiriötä. Hän tilaa hissini. Kun se pysähtyy tähän kerrokseen, sisällä seisoo koululainen. Poika näyttää vasta itkeneeltä. Se on myös vaatetettu erikoisesti, ja lähteekö kukaan enää kouluun yhdeksän jälkeen, mutta mitäpä se hänelle kuuluu. Toivottavasti joku muu aikuinen puuttuu asiaan, jos syytä on. Hän on muuttanut monessa suhteessa, mutta ei edelleenkään näe mitään, kuule mitään tai puhu mitään, ellei tiedä naisten tai lasten kärsivän. Hän vilkaisee itseään hissini peilistä ja tunnistaa silmistään valheelliset ajatuksensa. Ei hän mitään ilmoitusta tekisi, vaikka kuulisi jonkun akan kirkuvan naapurissa kurkku suorana. Hän ei halua päästä hengestänsä, kun on tähän asti onnistunut sinnittelemään elossa. Ehkä se on kusipäistä, mutta hän pysyy erossa toisten asioista ja odottaa muilta samaa.

Lapsi ja hän kävelevät piinallisen kauan samaan suuntaan. Hän kääntyy lopulta ajatustensa pommittamana sivukadulle, vaikka se tietää pidempää reittiä. Jos hän miettisi poikaa, hän joutuisi muistelemaan itseään pienenä. Ei sillä, että hänen kotioloinsa olisivat erityisen huonot olleet. Kukaan sukulainen ei pannut häntä perseeseen viikoittain lauantaisaunan jälkeen, häntä ei pidetty vankina kellarissa ilman ruokaa, hän ei joutunut katselemaan äitiään nussimassa jatkuvasti vaihtuvien miesystävien kanssa, häntä ei hylätty omilleen 15-vuotiaana, joukkoraiskattu koulukodissa ja niin edelleen. Kaikki nuo ovat esimerkkejä hänen vanhojen kavereidensa kokemuksista. Ei se silti tarkoita, että hänen lapsuutensa olisi ollut erityisen onnellinenkaan.

Ensimmäiset viisi vuottaan hän asui kaupungin suurimmassa kerrostalolähiössä. Hän muistaa sen mukavana aikana. Valkoharmaat talot hohtivat auringossa valtavina linnoina, ihmismäärä tuntui äärettömältä. Lapsia juoksenteli piholla niin paljon, että häntä huomattavasti kummallisemmillekin kakaroille riitti kavereita. Ne päivät tuikkivat mielessä ikuisena kesänä. Neppisautot, kirkkis, kymmenen tikkua laudalla; hän liikkui jo silloin mieluummin isompien poikien kanssa. Eivät leikit ja kesä silti koko totuus ole. Kyllä siltäkin ajalta löytyi psykoterapian päänvatkauksessa rumaa roskaa. Kaikilta löytyy niin intensiivisissä kuulusteluissa.

Alkaa huimata. Vesi valuu silmistä ja haukotuttaa. Hän otti aamulääkkeet, joten puristus rinnassa ei voi johtua siitä. Aurinkolasit, hän tajuaa. Hyvä jos tulee käytyä edes talvi-iltaisain ulkona ilman. Hän kaivaa eräässä vaihtokaupassa saamansa merkkilasin kotelosta ja helpottuu heti, kun ohikulkijat, puut ja rakennukset eivät näytä niin valon nylkemiltä. Hänen ahdistuksensa alkaa usein niin, että kaiken alta vilahtelee toinen, kylmempi ja niljakaampi todellisuus. Silloin hän miettii, että entä jos muiden näke-

mys maailmasta onkin valhe, jota ihmiset kertovat toisilleen ja lämmittelevät uskoaan mielialalääkkeillä ja alkoholilla, jos ei muuten onnistu. Kun ahdistus yltyy, hän ei enää arvele olevansa oikeassa kaikkeuden olemuksen suhteen, vaan tietää sen, koska ei koe enää mitään muuta kuin merkityksettömän tyhjiön, jossa jokainen kelluu yksin ikuisessa kylmyydessä. Mikä tietenkin kuuluu vakavan masennuksen oireisiin. Hän puhuu läheisilleen korvaushoidosta mielialalääkkeenään, koska näin pitkän addiktion kohdalla on kyse aivokemiasta, ei valinnoista. Kokeilut vuosien varrella ovat osoittaneet sen todeksi useamman kantapään kautta.

Kuunnellessaan autojen matalaa murinaa ja mopojen päirinaa hän pohdiskelee, laittaisiko kuulokkeet ja musiikkia, mutta päättää pitää korvansa auki keskustaa lähestyessään. Muuten joku vanha tuttu pitää häntä taas ylimielisenä tai tulee repimään hihasta, kun hän ei kuule moikkausta. Pelkkä raitistuminen saa monet pitämään ihmistä ylpistyneenä. Mikä sä luulet olevasi, liian hieno vetämään meidän kanssa vai? Hän tietää sen johtuvan kauteudesta, koska tyyppi ei itse... ajatus katkeaa, kun puhelin kilahtaa taskussa.

Moi! Perillä ollaan, vaimo on kirjoittanut.

Hän tuntee lämpimän läikähdyksen sisällään, mutta siihen sekoittuu välittömästi häpeää. Ei vaimo ole poissa edes viikkoa, mutta hänestä tuntuu nyt jo kurjalta.

Tähän asti kaikki hyvin, vaimo jatkaa hymiön kera.

Hänelle tulee mieleen ranskalainen lähiöghettoelokuva La Haine, jonka alussa mies putoaa pilvenpiirtäjästä ja sanoo jokaisen kerroksen kohdalla itseään rauhoittaakseen saman. ”Tähän asti kaikki hyvin.”

Tietenkin on, ennen kuin murskautuu maahan. On vaimo sentään liittänyt mukaan kuvan itsestään jonkin rakennuksen edessä. Ja näyttää hyvältä, niin kuin aina.

Ok rakas, hän näpyttelee. Ilmoittele itsestäsi, kun ehdit.

Jep, vaimo tekstaa, koita jaksella!

Hän lähettää sydämen ja avaa kännykän kameran ottaakseen itsekin kuvan, mutta sujauttaa puhelimen takaisin taskuunsa huomattessaan seisovansa vastapäätä taloa, jossa hänen toinen lapsuudenkotinsa sijaitisi. Hän on kertonut vaimolleen niistä ajoista, joten rakennuksesta kuvan lähettäminen olisi outoa. Talon ohi kulkee vaalea ja siro nuori nainen, jollaiset aina kääntävät hänen päätänsä. Hän ajattelee sadasosasekuntia lyhyemmän ajan, että se voisi olla... Mutta ei voisi.

2

V iisivuotiaana hänen elämässään tapahtui kaksi mullistusta. Suurin oli pikkusiskon syntymä. Kun he hakivat vauvan ja äidin sairaalasta kotiin, hän hölisi tohkeissaan koko ajomatkan. Isä pysyi vaiti, mutta löi perillä taksin oven kiinni ja häntä naamaan. Isku ei ollut ensimmäinen eikä viimeinen, sitä paitsi ruumiillinen kuritus oli vielä laillista. Äiti ei edes huomannut, se näki vain siskon. Hän muistaa valokuvan, jossa istuu hymyillen sohvalla alle viikon vanha sisko sylissään. Mustelma näkyy, mutta varjojen vuoksi sitä ei huomaa, jos ei osaa katsoa.

Toinen valtava tapahtuma oli muutto kerrostalolähiöstä suureen, vanhanaikaiseen taloon kaupungin keskustaan. Huoneiden katot olivat korkeat ja talosta puuttui ympärivuorokautinen elämä. Päivisin pankki, liikehuoneistot ja toimistot vetivät väkeä, mutta iltaisin taloon laskeutui hiljaisuus, joka pelotti, koska hän oli tottunut joka puolelta kuuluviin ääniin. Miten Virtasten isä kuorsasi alakerrassa ja Niemisten äiti aloitti nalkutuksen seinän takana heti aamusta. Yläkerrassa Pilli ja Pulla pomppivat niin hurjasti, että hän luuli monta kertaa poikien putoavan heille katon läpi. Jonkun koira haukkui aina ja vauvat ulvoivat. Aamusta iltaan pihat kaikuiivat huudoista ”äiti tuu ikkunaan, täällä huutaa miinä”.

Vasta hiljaisuus piirsi kadonneet äänet esiin. Ne olivat toimineet turvallisuutta tuovana huopana, kietoneet hänet osaksi yhteisöä. Keskustassa melu raikasi enimmäkseen viikonloppuisin ja silloinkin ulkoa, jos ei isää lasketa. Autot kiersivät ympyrää, mopot pärisivät, pakoputket paukkuivat, nuoriso raivosi ja räähkyi, itki ja